

Tisztelt Vendégeink!

Az előttem szólók igen kevés muníciót hagytak ahhoz, hogy én Önöknek építészeiről beszéljek. Mégis – Esterházy Pétert idézve – egyetlen szűken vett építészeti kérdés marad hát: Hol élünk? És milyen az élet egy ilyen Hol-ban?

Vajon mi, építészek, adjuk-e tudásunk legjavát, hogy ez a „hol” szerethető, otthonos, semmi mással össze nem téveszthető hangulatú legyen? Gyarapítjuk-e, gazdagítjuk-e a hely szellemét, felismerve tevékenységünk sorsformáló és kultúraközvetítő szerepét?

S vajon mi, mint használó közösség, tudunk-e jól szeretni? Gondozzuk-e épületeinket, vigyázunk-e rájuk, mert a sajátunknak érezzük őket?

Mert *mi* vagyunk az építtetők és az építők – nekünk, magunknak, gyermekeinknek, közösségünknek, jelenünknek és jövőnknek.

Az elmúlt öt év hazai és határon túli építészetét összegző, a *szigma* jelölést logójául választó kiállítás fél évtized metszetét adja: felvillantva alkotó jókedvet, leleményt, innovációt, bemutatva a hangos és elsöprő erejű mellett a visszafogott és érzelmes, mértékadó beavatkozásokat egyaránt.

Négy terem – négy kérdés, négy nézőpont, négy történet várja a látogatót.

Az első, Ferencz Marcel által tervezett kiállításrész fő kérdése az időtlen érték teremtésének lehetősége a gyorsan változó jelenben. Itt kaptak helyet az ikonépítészet körébe tartozó, a városképben jelként álló nagyberuházások, valamint az olyan mértékadó, társadalmi felelősségvállalással teljes feladatok, melyek közösségeinket szolgálják: a köz épületei – piacok, múzeumok, templomok, melyek különleges szerepet töltenek be egy közösség identitásában. Az építészet a továbbépítés művészete: megismerhetjük az elmúlt évek példáit az illeszkedésre, a meglévő szövet továbbszövésére. Ugyanakkor nem feledkezünk meg a kis léptékű, de annál fontosabb, az építészetet szolgálatként definiáló beavatkozásokról. Hisz figyelmünk nem kell, hogy csak a nagyívű, reprezentatív beavatkozásokra korlátozódjon: az építészeti cselekvés terepe sokrétű. Vannak észrevehetetlen épületek, mellékes, profán funkciókkal, olykor félreeső helyeken. Vannak kis léptékű beavatkozások, „alig” programok, amelyek annál rafináltabb megoldást igényelnek, hogy szerényebb költségből is kimagasló építészeti minőség jöjjön létre. Egy hosszú távra tervezett, apró lépésekben megvalósuló főépítési stratégia magáért beszélő eredményei. Sok esetben alulértékelt építészeti tevékenységek ezek, amelyek nem akarnak többnek látszódni, mint amik tudnak lenni, mégis megjelölik a helyet, a tájat, a faluképet. Jelentéktelen mellékvágányok a fővágányok mellett? Nézőpont kérdése.

A második teremben Perényi Tamás társkurátor a korszellem indikátoraként és a jövő zálogaként is szemlélhető két kiemelt témakört, az oktatási, valamint a lakó funkciójú épületeket vizsgálja. A két legjelentősebb hely életünk során kétségtelenül az otthonunk és a kisgyermekkorunktól ifjúkorunkig tartó edukáció színtere: bölcsődénk, óvodánk, iskolánk, majd felsőbb tanulmányaink épített közege. Elsődleges feladatuk, hogy komfortos kereteket adjanak az életünknek. Mind a lakóépület, mind az oktatási épület ezen túl is hordozhat azonban jelentést, hiszen tágabb értelemben, közvetve alakítja használóinak életét. Házunk, otthonunk a magunk és családjunk számára épül, általában életünk egyik legnagyobb vállalkozásaként. A lakóház, azon belül is a családi ház adja az építések zömét. Ez épített világunk egyik legállandóbb eleme – így megérdemli a kitüntetett figyelmet.

A harmadik teremben Gutowski Robert társkurátor épített örökségünk helyzetét tárja fel, poétikusabb alagra helyezve a bemutatást: épülettöredékek kerülnek a középpontba, egy olyan korból, amikor még virágba borulhatott egy kőből faragott épület-elem, a kupola az égbolt végtelenségét idézte, s a modernitás szemléletében látszólag haszontalan léte hatással bírt egy közösség életére. E töredékekből történetek bomlanak tovább, melyben összefonódik az épület és saját, generációkon átívelő történetünk. E fragmentumok aurájában mutatjuk be az elmúlt öt év céljaiban, módszertanában egymástól különböző rekonstrukcióit és a régi épületeket élettel megtöltő újrahasznosításokat. Nem feledve, hogy ezen épületek sajátyszerűsége az élni akarás: a használat és a rendeltetés.

Dénes György és Lukács Péter segítségével a kiállítási tér végpontján kapott helyet az építészeti gondolkodás mint alkotói folyamat szimbolikus leképezése. A tervezés a gondolatok szabad áramlásából vezet a kézi skicceken át a precíz tervekig. Válogatást adunk skiccekből, rajzokból, látványtervekből, melyek művészi illusztrációként a legjelentősebb hazai és nemzetközi pályázatokra készülő művek átnézetét is adják. Az oldalfalakon az épületekhez kapcsolódó, azok művészi értékétől elválaszthatatlan társszakmák jelennek meg: belsőépítész, kert- és tájtervezés, képző- és iparművészet.

A jó terv végül életre kel: önmagát kibontva a végtelennel telítődik. Az informativitáson túlmutató művészi épületfotó az épület új arcát tárják elénk, betekintést adva az anyag mögött meghúzódó emberi történetekbe, az építészet humán dimenzióiba, rávilágítva arra, hogy egy épület „helyiértékét” a használó közösség igazolja vissza napról napra. Nem más, mint e közösség iránti felelősség az építész legfőbb feladata.

Az ember szabadsága abban áll, hogy adott keretek között hogyan gondolkodik, viselkedik, választ, értékkel. Börtönbe zárja önmagát, ha nem tud szabadulni megrögzött előítéleteitől. E kiállítás koncepciója az előítélettől mentes szemlélődéshez kíván keretet adni, hogy többet megértsünk a ma építészetéből, amely tükrözi és egyben formálja is a korszak kultúráját. Öt év, több mint 300 alkotását tárjuk Önök elé, nem feledve, hogy a teljesség nem azt jelenti, hogy minden ott van, hanem hogy semmi nem hiányzik.

Alkotótársaimmal együttgondolkodásra hívjuk Önöket:

Vessük le hát előítéleteinket, és házainkra tekintsünk úgy, mint

- amelyek a Halászbástyához hasonlóan egyszer bekeretezett képként fognak a nagymama falán lógni
- gondoljunk úgy házainkra, mint jelenünk keretére de egyben a jövőnk zálogára
- s végezetül gondoljunk úgy régi házaikra, mint „a fogainkra, melyeket ápolnunk és gondozunk kell, hiszen a mieink és pótolhatatlanok”.

Alkotótársaim nevében köszönöm mestereink, mentoraink és kollégáink segítségét, családunk végtelen türelmét – és szeretettel kívánok Önöknek jó szemlélődést e tárlaton, melyen megismerhetik mindazt a potenciált, ami a magyar építészet jelenét és erejét jellemzi.

Dénes Eszter

a tárlat főkurátora